

Koncepce města Žďár nad Sázavou pro oblast závislostí

období 2021 – 2024

Obsah

Úvod	2
1. Koncepce pro oblast závislostí:	3
1.1 Vydefinované priority	3
1.2 Primární prevence.....	4
1.3 Sekundární prevence	5
1.4 Terciární prevence.....	7
1.5 Koordinace a financování	7
2. Celorepublikové trendy.....	8
2. 1 Trendy u dospívajících.....	8
2. 2 Trendy a situace v obecné populaci.....	9
3. Dostupné služby.....	11
4. Závěr.....	14
5. Právní úprava.....	14

Úvod

Koncepce města Žďáru nad Sázavou pro období 2021-2024 je dokumentem, který zahrnuje popis aktuálně realizovaných a zároveň plánovaných aktivit zaměřených na osoby ohrožené závislostmi nebo již se vzniklou závislostí. Zohledňuje místní specifika a problémy, reaguje na potřeby cílové skupiny a reflektuje aktuální situaci. Koncepce vznikla na základě diskuse odborníků s přihlédnutím k vyhodnocení předchozí koncepce.

Dokument popisuje aktivity, které jsou funkční, je třeba je zachovat a nadále podporovat. Dále zaměřuje pozornost a upozorňuje na to, v čem by měla být vyvinuta snaha o zlepšení situace a případnou nápravu věci.

Na vzniku dokumentu se podíleli odborníci, kteří ve městě Žďár nad Sázavou působí a s danou cílovou skupinou pracují. Jedná se o zástupce následujících organizací: Kolpingovo dílo České republiky z. s., Oblastní charita Žďár nad Sázavou, Městská policie Žďár nad Sázavou, Městský úřad Žďár nad Sázavou, Policie České republiky, Sociální služby města Žďár nad Sázavou a Základní škola Žďár nad Sázavou, Komenského 6. Důležitá je spolupráce a vzájemná informovanost všech, kteří se danou problematikou zabývají, ale také informovanost široké veřejnosti tak, aby se zvýšilo povědomí o této problematice.

Koncepční východiska

Koncepce města vychází ze Strategie protidrogové politiky Kraje Vysočina na období 2016 –2020 a Národní strategie prevence a snižování škod spojených se závislostním chováním na období 2019 – 2027.

Dále je tvořena v souladu se zákonem č. 65/2017, o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, v platném znění a dalšími platnými právními předpisy.

Dokument je součástí strategických plánů města, jako je Komunitní plán sociálních služeb a Strategický plán sociálního začleňování.

1. Koncepce pro oblast závislostí:

1.1 Vydefinované priority

Za priority koncepce považujeme tyto oblasti:

- A. Zvýšit dostupnost ambulantní psychiatrické péče pro děti** - dlouhodobě není ve městě zajištěna péče dětského psychiatra. Objednací doby dětských psychiatrů mimo město jsou dlouhé a neprodlenou péči ohroženým dětem není možné zajistit. Je tedy nutné personálně zajistit tuto péči.
- B. Zvýšit dostupnost psychologické pomoci dětem i dospělým** – aktuálně na území města působí 2 kliničtí psychologové, kdy čekací doba na poskytnutí pomoci je dlouhá. Na místě je personálně posílit tuto péči a pozornost také věnovat zajištění akutní krizové intervence.
- C. Aktivity zaměřené na osoby ohrožené závislostí – včasná intervence** - činnost Centra primární prevence Oblastní charity Žďár nad Sázavou, Centra primární prevence Spektrum, Poradenské centrum pro pedagogy a rodiče Kolping, Terénní program, Kontaktní a poradenské centrum Spektrum, Adiktologická ambulance Kolping, Poradna pro gambling Kraje Vysočina, Středisko výchovné péče Žďár nad Sázavou, NZDM, školní poradenská pracoviště při základních školách. Je nezbytné pokračovat v podpoře těchto činností, podporovat multidisciplinární přístup při řešení problematiky a zaměřit se na:
  - I. spolupráci školy a rodiny** – hledání možností předání informací o odborné pomoci při třídních schůzkách – prezentace (*např.: informační stánek, semináře pro rodiče, oslovení rodičů přes sociální síť, podpora komunikace rodina a škola*) a včasná depistáž problémového chování dětí v rámci školních poradenských pracovišť.
  - II. aktuálnost problematiky závislostí** – sledování a informování o aktuálních fenoménech: rizikové chování v online prostoru, závislost na komunikačních technologiích, užívání alkoholu a návykových látek, gambling, PC hry, on-line sázení...

- III. **propagaci poradenské pomoci pro osoby ohrožené závislostí a rodinné příslušníky**
- IV. **práci s uživateli látkových a nelátkových závislostí a jejich blízkými**

1.2 Primární prevence

Cílem je předcházení užití drogy a vzniku jiných závislostí, nebo alespoň oddálení kontaktu se závislostí a aktivity je třeba zaměřit na tyto oblasti:

- A. Vzdělávání** – sdílení dobré praxe mezi učiteli MŠ, ZŠ, poskytovateli programů primární prevence, školními metodiky prevence a odpovědnými pracovníky města.
  - I. Zachování a rozvoj školních poradenských pracovišť, podpora činnosti školních psychologů, speciálních pedagogů, sociálních pedagogů na ZŠ** stabilní financování (*začlenění uvedených odborných pracovníků do organizační struktury vzdělávacího zařízení*), zajištění intervence tak, aby neprodleně nebo v co nejkratší době reagovala na aktuální potřeby osob ohrožených závislostí
  - II. Podpora školních metodiků prevence s příslušným vzděláním na každé škole**
  - III. Zachování spolupráce OSPOD a dalších institucí ze sítě návazné péče** (*pružná spolupráce při řešení aktuálních rizikových jevů*)
  - IV. Organizování vzdělávacích akcí** pro pracovníky primární prevence, preventivní týmy a pracovníky pedagogicko-psychologické poradny.
  - V. Zajištění podpory pro pedagogy ZŠ – intervize a supervize**
- B. Zvyšování informovanosti odborné i laické veřejnosti v oblasti závislostí a podpora preventivních kampaní** – předávání informací prostřednictvím letáků, webových stránek odborných institucí, přes média a sociální sítě. Pravidelná informovanost veřejnosti prostřednictvím Žďárského zpravodaje a dalších místních periodik o poskytovaných službách ve městě.

C. Aktivity zaměřené na osoby ohrožené závislostmi – podpora činností nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, terénní sociální práce, preventivních programů ve vzdělávacích zařízeních, organizačních složkách města a veřejných institucích.

I. **Podpora programů selektivní primární prevence na školách** – na území města Žďár nad Sázavou tuto činnost aktuálně zajišťují: Centrum primární prevence Spektrum, Centrum prevence Oblastní charity Žďár nad Sázavou a Školní poradenské pracoviště při Základní škole Žďár nad Sázavou, Komenského 6

II. **Preventivní aktivity zaměřené na rodiče** – činnost Centra primární prevence Oblastní charity Žďár nad Sázavou, Centra primární prevence Spektrum, Rodinného centra Srdíčko, Kopretiny – centra pro rodiče s dětmi, Poradenského centra Kolping a Family Pointu

D. Nespecifická prevence (*nejedná se o přímou návaznost na řešení problémů se závislostmi*) – podpora volnočasových aktivit (*nabídka zlevněných nebo jinak výhodných vstupů např. kino, bazén, sport, muzeum, půjčovna kol na cyklostezce, využití školních hřišť, školních tělocvičen, ...*)

1.3 Sekundární prevence

Je zaměřena na včasnou intervenci osobám, které jsou již užíváním drog zasaženy či postiženy. Je potřebné cílit aktivity na tyto oblasti:

A. Podpora stávajících zařízení a programů – především zachování dotační podpory u ambulantních i terénních služeb, tj. Kontaktního a poradenského centra Spektrum, Adiktologické ambulance, Poradny pro gambling Kraje Vysočina a nízkoprahových zařízení pro děti a mládež, tj. Esko a Ponorka

B. Zajištění dostupnosti včasné krizové intervence – spolupráce s existujícími službami v rámci kraje Vysočina – Linka důvěry Střed (*telefonická krizová intervence*). Je nutné hledat možnosti ambulantní krizové intervence v místě.

C. Zvýšení dostupnosti ambulantní psychiatrické péče pro děti - místě dlouhodobě chybí péče ambulantního dětského psychiatra. Objednací doby u

dětských psychiatrů jsou dlouhé. Není možné včasné reagovat na potřebu péče u dětí. Je nutné zajistit tuto službu v místě.

- D. Zvýšení dostupnosti psychologické pomoci dětem i dospělým** – aktuálně na území města působí 2 kliničtí psychologové, kdy čekací doba na poskytnutí pomoci je cca 3 měsíce. Nutnost personálního navýšení
- E. Podpora práce ve skupině pro indikované jedince** navržené školami, sociálními kurátory, Probační a mediační službou ČR, apod.: Program sociálního výcviku Flash (*skupinová i individuální forma*), terapeutická skupina při Adiktologické ambulanci Kolping.
- F. Pravidelná realizace a vyhodnocení preventivních aktivit v oblasti omezování dostupnosti alkoholu a tabáku nezletilými** (*podpora kontrol restauračních zařízení ve spolupráci Městské policie a kurátorů pro mládež, informační akce pro veřejnost*) – vyhodnotit stávající stav, naplánovat akce a realizovat je – roční vyhodnocení situace ze strany Policie ČR, Městské policie, terénních pracovníků; zjistit, zda problém vymizel, případně, kam se přesunul, nebo zda svoji úlohu sehrává výše pokuty pro provozovatele.
- G. Mapování území města a záchyt rizikového chování u osob ohrožených závislostmi s doporučením odborné intervence** – provádí Policie ČR, Městská policie, asistenti prevence kriminality, sociální kurátoři, kurátoři pro děti a mládež, terénní programy a následně doporučují péči institucí ze sítě sociálních služeb v místě – Kontaktní poradenské centrum Spektrum, Adiktologická ambulance Kolping, Poradna pro gambling Kraje Vysočina, Ponorka, Esko, psychiatrická, psychologická péče, apod.
- H. Podpora obtížně zaměstnatelných osob** – spolupráce s Úřadem práce ČR, veřejná služba pro město Žďár nad Sázavou, využití sociálních podniků, chráněných dílen, vznik a podpora dvouletých výučních oborů.

1.4 Terciární prevence

Rozumíme tím snižování rizik plynoucích z rizikového a ohrožujícího jednání závislých.

A. Finanční a propagační podpora činnosti Kontaktního a poradenského centra Spektrum

- a. Práce s aktivními uživateli nelegálních návykových látek – harm reduction, public health, testování, mapování scény, další služby
- b. Práce s uživateli alkoholu žijícími převážně bezdomoveckým způsobem života – terénní práce ve Žďáru nad Sázavou, hygienický a sociální servis v ambulantní formě, poradenství, další služby

B. Práce s chronickými nemotivovanými uživateli alkoholu ve věku 55+ závislými na pomoci rodiny nebo jiné osoby

- a. Zmapování počtu, analýza situace – zajistí sociální odbor MěÚ
- b. Podpora a pomoc pečujícím osobám – Adiktologická ambulance
- c. Nastavení a využívání multidisciplinární spolupráce při řešení situace všech zainteresovaných - Kolpingovo dílo České republiky z.s., Oblastní charita Žďár nad Sázavou, praktičtí lékaři, sociální odbor MěÚ, Sociální služby města Žďár nad Sázavou, *(podrobněji viz seznam dostupných služeb)*

1.5 Koordinace a financování

A. Spolupráce na krajské úrovni – s krajským metodikem prevence, okresním metodikem prevence Pedagogicko psychologické poradny, koordinátorem protidrogové politiky kraje, místním protidrogovým koordinátorem – město, instituce jsou v kontaktu, předávání informací *(Krajský úřad Kraje Vysočina – Mgr. Petr Horký, Bc. Monika Havelková)*

B. Odborná spolupráce na městské úrovni – systematická a funkční spolupráce odborníků ze zařízení, škol, policí, města a následně s vedením

města – existuje a je funkční (*skupina místostarosty města pro řešení sociálně-patologických jevů, Tým pro mládež*)

C. Zachování finanční podpory dostupných služeb na území města minimálně v současném rozsahu – viz seznam dostupných služeb

D. Zachování finanční podpory činnosti školních psychologů, sociálních a speciálních pedagogů na ZŠ

2. Celorepublikové trendy

Na základě Výroční zprávy ve věcech drog v České republice z a rok 2019 a Výroční zprávy o hazardním hraní v České republice v roce 2019 lze konstatovat níže uvedené trendy v oblasti závislostí a závislostního chování.

2.1 Trendy u dospívajících

- Mezi r. 2010-2018 byl zaznamenán výrazný pokles zkušenosti dětí s kouřením cigaret někdy v životě, současně došlo i k poklesu pravidelného kouření. Klesá i míra konzumace alkoholu, včetně rizikových forem (např. opilost) a mírně poklesla i zkušenost mládeže (15letých) s užitím konopných látek. I přes sledovaný pokles zůstávají v míře užívání návykových látek čeští školáci nad evropským průměrem, zejména v konzumaci alkoholu u 13 a 15 letých. Výrazně nadprůměrné hodnoty uvádějí zejména 15leté dívky, a to v případě všech sledovaných návykových látek.
- Pokles v užívání návykových látek je dáván do souvislosti s tzv. digitální revolucí charakterizovanou nárůstem on-line komunikace a užívání nových (mobilních) technologií. Spíše než samotný vliv technologií a internetu zde roli hraje spíše pokles face-to-face komunikace s vrstevníky a trávení volného času osobním kontaktem s nimi, doprovázený vyšší mírou rodičovské kontroly.
- Novým fenoménem jsou elektronické cigarety a zahřívání tabáku. O jejich atraktivitě mluví i fakt, že elektronické cigarety (bez ohledu na to, zda obsahovaly nikotin nebo ne) vyzkoušelo alespoň jednou v životě více studentů, než těch, co uvedli kouření klasických cigaret. Ukazuje se, že pokles míry prevalence kouření u mládeže do značné míry souvisí s užíváním jiných nikotinových produktů – pokud k denním kuřákům běžných cigaret přičteme

denní uživatele e-cigaret, míra denního užívání některého z těchto produktů neklesá, ale zůstává dlouhodobě na stejné úrovni.

- Popularitu si v populaci 16letých získaly energetické nápoje, ovšem jejich nadměrná nebo častá konzumace u dospívajících může vést k poruchám chování, úzkostným poruchám nebo poruchám spánku. Studenti tyto nápoje často kombinují s alkoholem, tato kombinace je však ještě rizikovější než pití samotného alkoholu, protože jejich kombinace snižuje subjektivní pocit opilosti a tedy prodlužuje dobu pití alkoholu a vede k vyšším konzumovaným dávkám alkoholu.
- Vzhledem k velkému rozvoji nových komunikačních technologií a jejich dostupnosti široké veřejnosti se řada aktivit současné mládeže v dnešní době přesunuje na internet, pro většinu studentů je samozřejmostí komunikace s vrstevníky (ale často i s rodiči nebo školou) on-line. S tím však souvisí i poměrně velké množství času tráveného hraním digitálních her a komunikací na sociálních sítích, který u řady náctiletých dosahuje rizikové úrovně.
- Při srovnání s předchozí vlnou studie z r. 2015 a navazující validizační studií z r. 2016 se ukázalo, že prevalence hraní hazardních her v populaci 16letých zůstává přibližně na stejné úrovni – v r.2015 uvedlo hraní hazardních her v posledních 12 měsících 9,2%, v r.2016 pat 11,2% a v r.2019 celkem 10,5% studentů.
- Oproti předchozím letům se zvýšil podíl těch, kteří hráli s frekvencí jednou měsíčně nebo méně často, naopak klesl podíl těch, kteří uvedli pravidelné hraní hazardních her. Došlo také k poklesu podílu studentů, kteří uvedli hraní 2 a více hodin při jedné příležitosti (tzv. v kuse), a to z 3,6% v r.2015 a 4,3% v r. 2016 na 3,2 % v r.2019.

2.2 Trendy a situace v obecné populaci

- Trendy v posledních 7 letech naznačují mírný pokles výskytu současného i denního kuřáctví v dospělé populaci. K největšímu poklesu došlo v letech 2012-2015, od r.2015 zůstává situace přibližně na stejné úrovni.

- Do kategorie rizikové konzumace alkoholu spadá 6,9-8,7% populace, dalších 6,0-9,3% spadá do kategorie škodlivé konzumace alkoholu (tj. v součtu 14,0-18,1% osob spadá do kategorie rizika). Extrapolací na dospělé populaci ČR dosahují odhady rizikové a škodlivé konzumace alkoholu téměř 1,5 mil. osob, z nichž 800 tisíc vykazuje znaky škodlivého užívání alkoholu.
- Studie realizované v r. 2019 potvrdily, že nejčastěji užitou nelegální drogou v ČR jsou konopné látky, které někdy v životě vyzkoušelo 26-39% osob. Zkušenosti s ostatními drogami jsou mnohem méně časté – extázi někdy v životě užilo cca 6%, halucinogenní houby 4-6%, ostatní nelegální drogy 2-3% dospělých osob.
- Je patrný stabilní odhad prevalence užití konopných látek v obecné populaci ve věku 15-64 let i mezi mladými dospělými ve věku 15-34 let a také relativně stabilní míra užívání ostatních drog mezi mladými dospělými s výjimkou kokainu, kde je znatelný mírný nárůst.
- Míra hazardního hraní v dospělé populaci aktuálně dále roste, především kvůli nárůstu míry hraní číselných a okamžitých loterií. Účast na hazardních hrách v posledních 12 měsících uvádí 40-50% dospělých, přičemž nejčastěji je uváděna právě účast na loteriích. Obdobný trend je patrný u obou pohlaví a rovněž ve skupině mladých dospělých ve věku 15-34let. K nárůstu přispělo pravděpodobně také otevření on-line prostředí od r. 2017.
- Postoje obyvatel ČR k užívání návykových látek jsou dlouhodobě stabilní, aktuálně se však mírně snižuje přijatelnost kouření tabáku i konzumace alkoholu a zejména jejich pravidelného užívání. Naopak mírně roste přijatelnost užívání konopných látek i dalších nelegálních drog.

3. Dostupné služby ve Žďáře nad Sázavou

A. Sociální pomoc

Adiktologická ambulance Kolping ve Žďáru nad Sázavou

Žižkova 16

Žďár nad Sázavou

Kontakt: 721 326 994

ESKO – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Okružní 1

Žďár nad Sázavou

Kontakt: 778 548 438, 725 959 358

Centrum prevence Oblastní charity Žďár nad Sázavou

Horní 22

Žďár nad Sázavou

Kontakt: 777 755 658

Centrum primární prevence Spektrum

Žižkova 16

Žďár nad Sázavou

Kontakt: 774 419 047, 563 034 002

Kontaktní a poradenské centrum Spektrum

Žižkova 16

Žďár nad Sázavou

Kontakt: 606 064 881, 566 620 098

PONORKA – nízkoprahové zařízení pro děti a mládež

Nádražní 44

Žďár nad Sázavou

Kontakt: 777 755 436

Poradna pro gambling Kraje Vysočina

Žižkova 16

Žďár nad Sázavou

Kontakt: 602 288 420

Městský úřad Žďár nad Sázavou

Sociální odbor

Žižkova 227/1

Žďár nad Sázavou

Kontakt: 566 688 320

B. Lékařská pomoc

Psychiatrie – Poliklinika Žďár nad Sázavou

Studentská 4

Poliklinika Žďár nad Sázavou

Kontakt: 566 690 111

- **MUDr. Ondřej Rektor**
- **MUDr. Veronika Stolaříková**
- **MUDr. Zuzana Zrnová**

Psychologie

- **Mgr. Renáta Šillerová**
- **PhDr. Petra Pišová**

C. Jiné služby

Poradenské centrum pro pedagogy a rodiče Kolping

Dolní 1

Žďár nad Sázavou

Kontakt: 725 737 808, 725 741 156

Policie České republiky

Brněnská 23

Žďár nad Sázavou

Kontakt. 974 282 651

Městská policie Města Žďáru nad Sázavou

Náměstí republiky 75

Žďár nad Sázavou

Kontakt: 566 622 588

Středisko výchovné péče Velké Meziříčí

Pracoviště Žďár nad Sázavou

Veselská 32/45

Žďár nad Sázavou

Kontakt: 778 546 210

Linka důvěry Střed

Kontakt: 568 44 33 11, 775 223 311

Kopretina – centrum pro rodiče s dětmi

Horní 22

591 01 Žďár nad Sázavou

Kontakt: 731 130 775

Rodinné centrum Srdíčko

Studentská 4

591 01 Žďár nad Sázavou

Kontakt: 566 690 135, 734 346 479

Family Point

Studentská 4

591 01 Žďár nad Sázavou

Kontakt: 732 472 892

4. Závěr

Problematika závislostí je stále aktuální, neustále se vyvíjející a je záležitostí vícegenerační, byť u každé generace má svá specifika. Ve Žďáře nad Sázavou je síť institucí, které řeší závislosti od primární prevence po terciární a tyto služby je nutné nadále podporovat v jejich činnosti. Koncepce svým obsahem popisuje jednak služby současné a fungující, ale upozorňuje i na novou cílovou skupinu v podobě nemotivovaných uživatelů, kdy péče o ně zaměstnává jednak jejich rodinu, ale také vyžadují pomoc i dalších sociálních a zdravotních služeb. V rámci zpracovávání koncepce bylo také zjištěno, že ve městě již není poskytována lékařská pomoc s odvykáním kouření, dlouhodobě trvá potřeba zajištění péče dětského psychiatra a žádoucí je navýšení personálních kapacit u klinických psychologů, tak aby v jejich možnostech bylo zajištění také krizové pomoci. Na poli odborné veřejnosti se jeví jako nezbytná multidisciplinární spolupráce řešící jednak situaci závislé osoby, ale také zohledňující rodinnou situaci. Pro laickou veřejnost je důležitá informovanost o této problematice vedoucí k tomu, že bude vnímavá k tomuto jevu a nebude váhat vyhledat odbornou pomoc pro osobu, která ji potřebuje.

5. Právní úprava

Důležité zákony, metodiky, dokumenty, nařízení vlády související s drogovou, tabákovou, alkoholovou, závislostní problematikou:

- Zákon č. 167/1998 Sb., o návykových látkách a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 272/2013 Sb., o prekurzorech drog, ve znění pozdějších předpisů.
- Nařízení vlády č. 463/2013 Sb., o seznamech návykových látek.
- Nařízení vlády č. 458/2013 Sb., seznam výchozích a pomocných látek a jejich ročních množstevních limitech.
- Zákon č. 65/2017, o ochraně zdraví před škodlivými účinky návykových látek, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 372/2011 Sb., o zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 373/2011 Sb., o specifických zdravotních službách, ve znění pozdějších předpisů,
- Nařízení vlády č. 41/2014 Sb., o stanovení jiných návykových látek a jejich limitních hodnot, při jejich dosažení v krevním vzorku se řidič považuje za ovlivněného takovou návykovou látkou.
- Zákon č. 251/2016 Sb. o některých přestupcích, v platném znění
- Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- Vyhláška č. 123/2006 Sb., o evidenci a dokumentaci návykových látek a přípravků ve znění pozdějších předpisů.